

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 6 Sayı: 26 Volume: 6 Issue: 26

Bahar 2013 Spring 2013

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ERZURUMLU OSMAN SİRÂCEDDİN'İN HAYÂL-İ BÂL ADLI MİRÂCİYESİ
THE HAYÂL-İ BÂL NAME OF MIRACIYE OF OSMAN SIRACEDDIN FROM ERZURUM

Ramazan EKİNCİ*

Öz

İslâmî Türk edebiyatı nev'ilerine göz atıldığında, en fazla türün Hz. Peygamber'in şahsiyeti etrafında teşekkül ettiği görülecektir. Bunlar sayı ve hacim bakımından değerlendirildiğinde "mi'râc" mucizesinin konu edildiği mi'râciyeler ilk sıralarda yer alır. Receb ayının 27. gecesi zuhûr eden bu mucize, şairlerimizce nazma çekilmiş ve XIII. asırdan XXI. yüzyıla kadar birçok mi'râciye kaleme alınmıştır.

Mi'râciye yazma geleneğine iştirâk eden şairlerden birisi de XIX. asırda yaşamış Erzurumlu Osman Sirâceddin'dir. Bir de mevlid kaleme alan Sirâcî mahlaslı şair, mevlidinde değinmediği mi'râc mucizesini, *Hayâl-i Bâl* adlı mesnevi nazım şekliyle tertip ettiği mi'râciyesine bırakmıştır. Bu yazıda, mi'rac ve mi'râciyelere kısaca değinildikten sonra ulaşılabilen bilgiler doğrultusunda şairin hayatı ve eserleri bahis konusu edilecektir. Bu kısımların ardından Sirâcî'nin *Hayâl-i Bâl* adlı mesnevisi ayrıntılı şekilde incelenecek ve eserin transkribe edilmiş metni verilecektir.

Anahtar Kelimeler: İslâmî Türk Edebiyatı, Mi'râciye, Erzurumlu Osman Sirâceddin, *Hayâl-i Bâl*.

Abstract

If we scan the Islamic Turkish Literature, we find out that most of the work is about The Prophet Muhammad's life. If we evaluate these studies by count and volume, we see that the "mi'râciye" which include the miracle "mi'rac" takes first place.

Our poets have written about this miracle which The Prophet Muhammad's ascents to heaven (the 27 th Rajab). In addition this issue mentioned in lots of "mi'râciye" from XIII. century to XXI. Century.

Poet Osman Siraceddin from Erzurum, who lived in XIX. Century, joined the group of people who wrote "mi'râciye". The poet whose pseudonym is Siraci wrote "mevlid" as well as Masnavi of *Hayal-i Bal* which is about this miracle designed up with verse.

In this paper, we'll briefly talk about "mi'rac" and "mi'râciye" and identify some concepts and phenomena that we'll use in examining the poet's life and his works. After that we'll give further detail about the Masnavi of *Hayal-i Bal* and we'll provide transcript of this poem.

* Arş. Gör., Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Keywords: Islamic Turkish Literature, Mi'râciye, Osman Siraceddin from Erzurum, *Hayâl-i Bâl*.

Giriş

Milâdî X. asırdan itibaren kitleler hâlinde İslâm dairesine girmeye başlayan Türkler, bu dini bütün müesseseleriyle kabul etmişler, ictimâî hayatlarını da tedricen, benimsedikleri yeni dinin hükümlerine göre düzenlemişlerdir. İslâm'ın tesiri sadece dinî ve sosyal sahada kalmamış; aynı zamanda sanat, edebiyat ve kültürümüze de nüfûz ederek onu değiştirmiş ve geliştirmiştir. Özellikle edebiyatımız İslâmî bir hüviyete bürünerek, asırlar boyunca başta Hz. Peygamber olmak üzere, Âl-i Abâ, Hulefâ-yı Râşidîn, diğer sahabeler ve veliler hakkında yüzlerce eser kaleme alınmıştır.

İslâmî Türk edebiyatı ürünlerine göz atıldığında, Hz. Peygamber'le alâkalı eserlerin kahir ekseriyette olduğu görülecektir. "Şurası gerçektir ki bütün dünyada hiç bir peygambere, hiç bir din veya doktrin müessesesine, istisnâsız hiç bir şahsa dâir, Hazret-i Peygamber'e olduğu kadar çeşitli şekil ve türlerde, asırlar boyu muhtelif eserler devamlı bir tarzda teşekkül etmemiştir." (Çelebioğlu, 1998: 356-357) Ona olan hasret ve muhabbetin ifadesi olarak na'atlar, vücut özelliklerinin anlatıldığı hilye ve şemâiller, doğum ve hayatının çeşitli safhalarını anlatan mevlidler, hayatının tamamının veya bir kısmının anlatıldığı siyer-i nebîler, hadislerinin manzum-mensur olarak derlendiği kırk ve yüz hadis tercümeleri, peygamberliğinin delillerinin anlatıldığı Şevâhidü'n-nübüvve tercümeleri, mucizelerinin anlatıldığı mucizât-ı nebîler ve en mühim mucizeleri arasında gösterilen mi'râcının anlatıldığı mi'râciyeler, Hz. Peygamber'le alâkalı kaleme alınan metinlerin belli başlılarıdır.

Arapça bir kelime olan mi'râc, "عرج" kökünden türemiş olup *yukarı çıkacak, yükselcek yer; yukarı çıkma âleti* gibi mânâlara gelmektedir. (Âsım Efendi, 1302: 422; Şemseddin Sâmî, 1317: 1373) Âlet ismi olarak kullanıldığında *mirkât, süllem, nerdübân; merdîven* gibi kelimeleri karşılayan mi'râc, ıstılahta *göğe çıkma, urûc* anlamlarında kullanılır. (Şemseddin Sâmî, 1317: 1373; Muallim Nâcî, 2009: 430) Ancak burada kastedilen rastgele bir yükselme değil, Hz. Peygamber'in göklere yükseliş mucizesidir. (Akar, 1987: 3) İslâmî kaynaklarda mi'râc hadisesi ele alınış şekliyle iki safhada meydana gelmiştir. Resûlullâh'ın Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya kadarki yolculuğuna *isrâ*, oradan göklere yükselişine *mi'râc* denilmiştir. Türkçede *mi'râc* kelimesiyle her iki olay kastedilir. (Yavuz, 2005: 132) Leyle-i Mi'râc olarak da bilinen bu hadisenin vukû bulduğu gece, Receb ayının yirmi yedinci gecesine tesadüf etmiştir. (Pekolcay, 2000: 192)

İslâmî Türk edebiyatının önemli türleri arasında yer alan mi'râciye, edebî bir terim olarak Hz. Peygamber'in mi'râc mucizesini anlatan, genellikle mesnevi veya kaside nazım şekilleriyle yazılmış kısa şiirlerin topluca adıdır. Mi'râc-nâme, aynı hadiseyi mufassalan anlatan eserlerin genel ismidir. Ancak bu tariflerde kesinlik yoktur. Çok kısa bir mesnevi veya kasideye mi'râc-nâme denildiği gibi çok uzun bir mesneviye mi'râciye adının verildiği eserler de mevcuttur. (Akar, 1987: 6)

Mi'râciyelerde, mi'râc hadisesi anlatılırken büyük ölçüde Kur'an'daki şekline sadık kalınmıştır. Fakat şairler, Kur'an dışında hadisler ve İsrâiliyyâtın tesiriyle mi'râcı daha da genişleterek nazmetmişlerdir. (Yekbaş, 2012: 241) Bu eserler umumiyetle, gece ve gökyüzü tasviriyle başlar. Bazen de mi'râcdan evvel şakk-ı sadr (Cebrâil'in Hz. Peygamber'in göğsünü yarıp Zemzem'le yıkaması) mucizesine yer verilir. Hz. Ali'nin kız kardeşi Ümmühânî'nin evinden başlayan bu yolculuk, Cebrâil'in Burak'ı cennetten getirmesi, Hz. Peygamber'in Mescid-i Aksâ'ya varışı ve orada onu karşılayan nebilere imam olup namaz kıldırması üzerinde durulur. Buradan semâya yükselişi ve göğün her katında farklı bir peygamberle tanışması, cennet, tûbâ, hûriler, köşkler, cehennem hayatı tasvirlerine yer verilir. Hz. Peygamber'in "kâbe

kavseyn" makamına ulaşması, Allah ile mülakatı, namazın farz kılınması ve Resûlullâh'ın bunu ashâbına bildirmesi anlatılır.¹ (Uzun, 2005: 135-136)

Mi'râc hadisesi, sadece edebiyatta değil, güzel sanatların birçok şubesinde de işlenmiştir. Mi'râc minyatürleri, mücizât, siyer, peygamberler tarihi, mi'râc-nâme vb. eserlerde yer almaktadır. (Akar, 1987: 76,79) Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-necât'*ındaki mi'râc kısmı gibi bazı mi'râciyeler de bestelenmiş (Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciyesi gibi) ve çeşitli mekânlarda icrâ edilmiştir.

Siyer, mevlid, mücizât-ı nebî gibi eserlerin alt bölümü olarak anlatılan, divanlarda Hz. Peygamber'le alâkalı şiirlerde yer verilen mi'râc hadisesi sonraları müstakil bir hüviyet kazanmıştır. Türk İslâm edebiyatı türlerinden mi'râciyenin ilk müstakil örneği, Çağatay sahasında XIII. yüzyılda Hâkim Ata tarafından yazıldığı kabul edilen *Mi'râcnâmetü'l-hazret'* tir. Anadolu sahasında kaleme alınmış ilk müstakil mi'râciye ise XV. asırda Ahmedî'nin kaleme aldığı *Tahkîk-i Mi'râc-ı Resûl'* dür. (Uzun, 2005: 134)

XV. yüzyıldan itibaren değişik muhit ve asırlarda pek çok şair, Hz. Peygamber'e olan bağlılıklarının ve hissettikleri muhabbetin bir ifadesi olarak, mi'râc mucizesini anlatma maksadıyla mi'râciyeler kaleme almışlardır. Bu şairlerden birisi de XIX. asrın ikinci yarısında yaşamış Erzurumlu Osman Sirâceddin'dir. Şair, Hz. Peygamber'e olan sevgisini kaleme aldığı müstakil bir mevlid ve bir mi'râciyenin yanı sıra na'larıyla ifade etmeye çalışmıştır.

Osman Sirâceddin

XIX. asır mevlid ve mi'râciye şairlerimizden Osman Sirâceddin'in hayatı hakkında, tezkirelerde, biyografik kaynaklarda, edebiyat tarihlerinde ve ansiklopedik eserlerde herhangi bir malumat bulunmamaktadır. Ulaşabildiğimiz kaynaklar arasında Osman Sirâceddin hakkında bilgi veren tek eser, Ziyâeddin Fahri'nin (1901-1974) 1927'de kaleme aldığı *Erzurum Şairleri'* dir. (Ziyâeddin Fahri, 1927: 104-107) Ayrıca Hasan Ali Kasır, *Erzurum Şairleri* adlı eserinde Ziyâeddin Fahri'nin Sirâceddin hakkındaki değerlendirmelerine yer vermiştir. (Kasır, 1999: 78-81)

Ziyâeddin Fahri'nin şairle alâkalı verdiği bilgiler ise, Erzurum Vilâyet Tahrirat Başkâtibi Muhtar Bey'in hususî kütüphanesinde uzun zaman evvel görüp incelediğini bildirdiği *Mecmûa-i Hayâl-i Bâl* adlı esere dayanmaktadır.

Doğum ve ölüm tarihi bilinmeyen şairin asıl adı Osman Sirâceddin'dir. Mi'râciyesinde bildirdiğine göre annesinin adı Fâtıma, babasının adı Ali'dir. Şiirlerinde "Sirâc, Sirâcî" mahlaslarını kullanmıştır. Mustafa Uzun ve Rıdvan Canım kaynak belirtmeksizin şairin "şeyh" olduğunu bildirmektedir. (Uzun, 2005: 137; Canım, 2011: 156) Ziyâeddin Fahri, Osman Sirâceddin'in, Sultan Abdülmecid zamanında yaşamış olduğunu ve ona hangi vesileyle yazıldığı bilinmeyen bir tarih düşürdüğünü belirtmektedir. Bahis konusu tarih manzumesi, Sultan Abdülmecid'e değil, Sultan II. Abdülhamid'e yazılmış, her mürasınun sayı değeri H. 1305 (1887-1888) yılına tekabül eden on beyitlik Arapça bir şiirdir. (Osman Sirâceddin, 1305: 54) Sultan Abdülhamid'in saltanat yılları (1876-1909) göz önünde bulundurulduğunda, Osman Sirâceddin'in XIX. asrın ortalarında yaşadığı düşünülebilir. Sirâcî'nin Erzurum medreselerinde müderrislik ve Lala Paşa Camii'nde kürsü şeyhliği yapan ve daha çok "Şaşı Hoca" namıyla bilinen Mustafa Zeynüddin Efendi'nin 1305'te (1887-1888) vefatına bir mersiye yazdığı bilgisini dikkate aldığımızda, şairin söz konusu yıldan sonra öldüğü sonucuna ulaşılır.² Ayrıca Ziyâeddin Fahri'ye göre Sirâcî, şiirlerini bir araya topladığı eserini kendisi bastırmıştır. Bu bilgi

¹ Türle alâkalı ayrıntılı bilgi için bkz. İskender Pala, "Miraciye-Miracnâme", TDEA, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, C. 6., s. 372-374; Metin Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası-Edebî Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yayınları, Erzurum 2007, s. 159-169; Rıdvan Canım, *Divan Edebiyatında Türler*, Grafiker Yayınları, Ankara 2011, s. 150-160.

² Ziyâeddin Fahri, söz konusu manzumede tarihini 1304 olduğunu bildirmiştir. Şairle alâkalı, bu yazıdan evvel kaleme aldığımız makalede *Mecmûa-i Hayâl-i Bâl*'e ulaşamadığımız için Fahri'nin bildirdiklerini esas almıştık. Ancak bu tarih yanlıştır, doğrusu 1305 olmalıdır. Bkz. Erzurumlu Osman Sirâceddin, age, s. 55.

şairin eserinden de teyit edilmektedir. *Mecmûa-i Hayâl-i Bâl*'de, Sirâcî'nin kitaplarının basıldığı Mahmud Bey Matbaası ve çalışanlarına ithafen yazılmış bir medhiyeyi andıran bir tarih manzumesi bulunmaktadır. (Osman Sirâceddin, 1305: 55-56) Eserin basım yılı 1305 (1887-1888) olduğuna göre şairin en erken vefat tarihi 1888 olmalıdır.

Sirâcî'nin Eserleri³

a) *Mecmû'a-i Hayâl-i Bâl*

Şairin tıpkı diğer eserleri gibi (ayrı basım olan mevlidi ve *Hayâl-i Bâl*'i), İstanbul'da 1305 (1887-1888) yılında Mahmûd Bey Matbaası'nda basılmıştır. Tamamı 58 sayfa olan bir kitapçaktır.

Eserde, elifbâ sırasına göre tertip edilmiş; gazel, kıt'a, muhammes, terki-i bend nazım şekilleriyle yazılmış 56 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin üçü na't, biri Kerbelâ mersiyesi, biri pendnâme, biri Abdülkâdir-i Geylânî medhiyesi, biri kafiye/rediflerinin son harfleri elifbâ sırasına göre düzenlenmiş "Der-Niyâz-ı Pîr" adlı mesnevi, biri Mustafa Zeynüddin Efendi'nin vefatına düşürülmüş tarihin yer aldığı mersiye'dir.

Ziyâeddin Fahrî'nin bildirdiğine göre Sirâcî, klâsik tarzda yazılmış şiirlerini *Mecmûa-i Hayâl-i Bâl* isimli bir mecmuada toplamıştır. Kitabın başında iki lügat vardır. (Ziyâeddin Fahrî, 1927: 104) Bizdeki nüshada söz konusu lügatlar yer almamaktadır. Eseri, uzun zaman evvel Erzurum Vilâyet Tahrirat Başkâtibi Muhtar Bey'in hususî kütüphanesinde görüp incelediğini söyleyen Ziyâeddin Fahrî muhtemelen yanılmıştır yahut bildirilen lügatlar başka bir yazara aittir. Çünkü verdiği bilgilerde kısmen hatalar olduğu yukarıda bildirilmişti.

Hayâl-i Bâl

Mî'râciyenin ulaşabildiğimiz herhangi bir yazma nüshası bulunmamaktadır. Transkribe ettiğimiz metin, İstanbul'da 1305 (1887-1888) yılında Bâb-ı Âlî civarında Ebu's-su'ûd Caddesi, 72 numaradaki Mahmûd Bey Matbaası'nda basılan nüshaya dayanmaktadır.

Tamamı 47 sayfa olan eserde, 1-13. sayfalar arasında şairin mesnevi nazım şekli ve aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla yazılmış 162 beyitlik bir mevlidi yer almaktadır. Bunu takip eden kısımda aruzun *mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün* kalıbıyla yazılmış 12 beyitlik bir münâcât, *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* kalıbıyla yazılmış beş beyitlik ve *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla yazılmış dokuz beyti hâvî iki na't bulunmaktadır.

Mevlid ve diğer şiirlerin ardından okunan mevlid-i şerif ve Kur'ân-ı Kerîm'den hâsıl olan sevâbı başta Hz. Peygamber olmak üzere, diğer peygamberler ve din büyüklerinin ruhlarına hediye edildiğini beyan eden mensur bir Türkçe dua yer almaktadır. Mevlidin bir mecliste okunduğu gözönünde bulundurulduğunda, eserin bestelenmiş olma ihtimali ortaya çıkar.

Asıl eser olan *Hayâl-i Bâl* adlı mî'râciye, 20-47. sayfalar arasında yer almaktadır ve harekeli bir metindir.

a) Şekil Hususiyetleri

Eser, mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış olup 405 beyitten ibarettir. Aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla nazmedilmiş mî'râciyenin yazım tarihine dair herhangi bir malûmat bulunmamaktadır.

Şair, mevlidinde olduğu gibi mî'râciyesinde de sebep-i te'lif kısmına yer vermemiştir. Sirâcî, eserinin ismini birkaç yerde zikretmektedir:

³ Osman Sirâceddin ile alâkalı daha önce kaleme aldığımız yazıda, şairin eserlerinin isimlerini *Hayâl-bâl* ve *Mecmû'a-i Hayâl-bâl* şeklinde bildirmiştik. (Ekinci, 2011: 262-289) Doğrusu, bu yazıda da bildirdiğimiz üzere *Hayâl-i Bâl* ve *Mecmû'a-i Hayâl-i Bâl*'dir. Bizi bu yanlış sevk eden düşünce ise *Bâl-i Hayâl* terkinin izâfet-i maktûb olarak *Hayâl-bâl* şeklinde kullanılabileceği fikri idi. Ayrıca o yazının kaleme alındığı vakitte elimizde harekeli bir nüsha da yoktu.

N'ola bir baksa 'azîzim hâlîme
Bir meded itse *Hayâl-i Bâf* ime

Çek *Hayâl-i Bâf* imi tebyîze sen
Bağma illerden gelen ta'rîze sen

Hâtırımçün yaz *Hayâl-i Bâf* imi
Aç kerem eyle zebân-ı lâlîmi

Genel hatları itibariyle mi'râciye üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci ve ikinci kısmın ardından nakarat beyti olan:

Kâm alam dirseñ eger rûz-ı kıyâm
Oğı fahrü'l-mürselîne çok selâm

ve Arapça *mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün* kalıbıyla yazılmış 12 beyitlik bir münâcât yer alır.

Eserin kafiye örgüsü incelediğinde, şairin daha çok Arapça-Farsça kelimelerle kafiye yaptığı görülmektedir:

Ben gûlâmîñ hıdmetiñ mecbûriyam
Bu şerefle 'âlemiñ meşhûriyam

Ahsen-i şüretde halk itmiş Hudâ
Pâyınıñ pâyesine cânlar fedâ

Türkçe kelimeler, eser boyunca genellikle rediflerde kullanılmış, bazı bölümlerde ise Arapça-Farsça kelimelerle kafiyeli şekilde bulunmaktadır:

Hâk-i pây-ı hazrete rû-mâl kııl
Sızlanup zâr eyle 'arz-ı hâl kııl

Da'vete kılsun icâbet sevdiğim
Zâtıma kılsun inâbet sevdiğim

Cilvelendi 'aşk u hüsniñ her biri
Tâ göre bu anı o bu dilberi

Eylesün tesbîh ü taqdisiñ melek
İstesün her birisi benden dilek

Ayrıca kısmen de olsa Türkçe kelimelerle kurulmuş kafiyelelere de rastlanır:

Cebre'il kıf kıf didikce ol kaçar
Berğ-ı efkârı meşâmından kaçar

Şair, eserinin bazı bölümlerinde kusur olarak değerlendirilebilecek tasarruflarda bulunmuş, kafiye yer vermemiştir:

Yâr ola dil-dâr ola Allâh ola
Çok mıdır nâz itse merkûbiñ seniñ

Ey tutan gûşuñ baña 'âciz benim
Rağm kııl şimdi baña 'âciz benim

Söyle mi'râc-ı nebîden bir haber
Bir haber-dâra yûri al bir haber

Cebre'il ile berâber fahr-i nâs
'Avdeten teşrîf buyurdu fahr-i nâs

Vezin ve kafiye den sonra şiirdeki ritmi sağlayan unsur ses tekrarlarıdır. Seslerin belli fasılalarla yinelenmesiyle şiir, musikiye yaklaşır ve ahenk yönünden farklı ve çekici bir

atmosfere bürünür. (Macit, 2005: 51) Sirâcî, eserinin pek çok yerinde asonans ve aliterasyonlara müracaat ederek şiirine ritmik bir ahenk kazandırmıştır. Asonans ve aliterasyonların yoğun olduğu beyitlerden bazıları şunlardır:

Hem mücerredir mü'essir bir 'ilâc
'Unşura nâfî' sever gâyet mi'râc

Âh ile nâm-ı Hudâ imlâ olur
Zât-ı Hakk'a lâmsız imâ olur

Didi sulţânım seniñ kurbânıñam
Kulıñam kurbânıñam hayrânıñam

Sen beni kıldıñ bu sırıa ihtisâş
Luţfıña ihsânıña şâyeste hâş

Ayrıca Sirâcî, bazı kelime ve kelime gruplarını ardı ardına tekrar ederek ahengin en üst seviyeye çıkarmış, böylece eserinin müzikal bir yapı kazanmasını sağlamıştır. Hz. Peygamber'in mi'râca yükseldiği gecenin övgüsünün yapıldığı bölüm, bu duruma çok iyi bir örnektir:

Bu gice rif'at anıñ hürmet benim
Bu gice devlet anıñ ni'met benim

Bu gice 'izzet anıñ vuşlat benim
Bu gice şevket anıñ nuşret benim

Bu gice rü'yet anıñ şöbet benim
Bu gice kurbet anıñ kudret benim

Bu gice ey Cebre'il gayret seniñ
Kâm-yâb olmak için hıdmet seniñ

Şair, sadece bu kelime gruplarının tekrarıyla yetinmez. Özellikle mevlidlerde bulunan ve ilk örneğine Ahmed isimli bir şairin mevlidinde (Aymutlu, 1995: 25-26) rastladığımız "merhabâ" faslına mevlidinde olduğu gibi mi'râciyesinde de yer vermiştir:

Merhabâ ey server ü sulţânımız
Merhabâ ey cism içinde cânımız

Merhabâ ey nûrımız hayru'l-halef
Biz seniñle bulmuşız dâ'im şeref

Merhabâ ey mefhar-i cinn ü beşer
Hem resül hem nebî nûrû'l-başar

b) Muhteva Özellikleri

Klâsik dönem edebî mahsullerimizin ekserisinde bulunduğu üzere şair eserine, besmele ve hamdeyle başlamıştır. Bir beyitten ibaret hamdele bölümünü yine bir beyitle salve kısmı takip etmektedir:

Nâm-ı Hakk'ı ibtidâ zıkr idelim
Şâniyen hamd ü şenâ şükr idelim

Ey gönül eyle şalât ile selâm
Tâ ola ol hâl ile hatm-i kelâm

Sebeb-i te'lif kısmının yer almadığı eserde, şair doğrudan konuya girmektedir. Gönline seslenen Sirâcî, âşıkların baş tacı olan Hz. Peygamber'in mi'râc mucizesini anlatmasını dilemekte ve gönül de şaire seslenerek, Hz. Peygamber'in huzuruna gitmesini, ayağının toprağına yüz sürmesini ve yalvararak durumunu arz etmesini söylemektedir:

Söyle şāh-ı enbiyā mi'râcını
Vaşf kıl 'âşıklarıñ ser-tâcını

Ey revânım sen de var ol servere
Sevgüli maħbüb-ı Hâkķ peygambere

Hâk-i pây-ı hâzrete rû-mâl kıl
Sızlanup zâr eyle 'arz-ı hâl kıl

Şair, bir kez olsun Hz. Peygamber'in kendisine bakmasını ve onun bir yardımıyla eserinin vücûda geleceğini, dilinin açılacağını ve onun aşkıyla yananlara söz söyleyebileceğini vurgulamaktadır:

Bir nâzar kılsun beni ednâsına
Yanayım ol nâr-ı *ev-ednâs*ına

N'ola bir baksa 'azîzim hâlîme
Bir meded itse *Hayâl-i Bâl*ime

Tâ hayâlim söyleye süzâna söz
Oynaya tab'im gele meydâna söz

Şair, eser boyunca kalemi kendisine muhatap kabul ederek onunla sohbet etmekte, kalemini kişileştirerek yer yer okuyucusuna bilgiler vermektedir:

Ey kalem himmet buyur itmâma git
Feyz-yâb itsün seni Hâkķ kâma yit

Görinür ki tende bahtı karasîñ
Hâñçer-i yâr ile bağı yarasîñ

Korķarım bu işde ben tek hâme sen
Kendiñi şaldıñ hayâl-i hâma sen

Şekil özellikleri kısmında mi'râciyenin üç ana bölümden meydana geldiği bildirilmişti. İlk kısım besmele, hamdele, salvele bölümlerinden itibaren Allahu Te'âlâ'nın Hz. Peygamber'le görüşme isteğini Cebrâil'e bildirmesiyle başlar. Mi'râcın önce gök ehline bildirilmesiyle melekler ve yıldızların bu kutlu misafiri karşılamak üzere yaptıkları hazırlıklar, Cebrâil'in Hz. Peygamber'i mi'râcla müjdelemesi, mi'râc öncesi Hz. Peygamber'in kalbinin Zemzem'le yıkanması, Hz. Peygamber'in Burak adlı binit üzerinde Harem-i Şerif'ten Mescid-i Aksa'ya olan yolculuğu, burada bütün peygamberlere imam olup namaz kıldırması, ardından Cebrâil'in kanatları üzerinde birinci göğe kadar yükselişiyle oradaki meleklerin Hz. Peygamber'i karşılama sevinçleri anlatılmaktadır.

İkinci bölümde, Cebrâil'le Hz. Peygamber'in birinci gökten yedinci göğe yükseldiği kısaca belirtilir. Şair, araya girerek okuyucusunu mi'râc hadisesi hakkında bilgilendirir. Hadis-i şeriflerde de yer verildiği üzere, Hz. Peygamber, mi'râca yükseldiğini bildirdiğinde etrafındaki müminler tereddütte kalmışlar, müşrikler ise bunu Hz. Peygamber'in yalan söylediğinin nişânesi olarak anlatmaya başlamışlardır. Durumu Hz. Peygamber'in en yakın dostu ve Hulefâ-yı Râşidînin ilki olan Hz. Ebû Bekir'e anlattıklarında "O, söylüyorsa doğrudur!" cevabıyla karşılaşmış ve emellerine ulaşamamışlardır. Salt insan aklıyla bu hadisenin anlaşılamayacağını bildiren Sirâcî, söz konusu durumu tevekkülle karşılamak gerektiğini, ancak âriflerin ve kâmil bir aşka sahip olanların anlayabileceğini söylemektedir:

Ey bürâder 'aql u nefse bakma sen
Böyle gizlü işde cânın yakma sen

Kıl tevekkül Hâlık'a ol sine-şâf
Bu gibi sırlarda kılma ihtilâf

udret-i Hak'ı hemn al da tt
ayr söz efsnedir eyle skt

Çünki mi'rc haber virdi resl
'Al-ı nk itmedi an abl

Herkesi 'alnca nuk itdi o cn
Bildi 'rif chile oldu nihn

anma bunu 'al  'ilm idrk ider
'A-ı kmil bunu anca pk ider

Gerçi olmuşdur bu emre itilf
'ie itdi bu remzi i'tirf

Sırrn ana buyurmudur resl
Ehl-i vicdn o sözi eyler abl

Şair, mi'rc anlatmaya kaldığı yerden devam etmektedir. Cebril ve Reslullah'ın Beyt-i Ma'mr'a varları, hasretle resln güzel yüzünü görmeyi bekleyen meleklerin karlamalarına yer verilir. lemleri seyrederek yolculuğa devam eden Cebril ve Hz. Peygamber Sidretl-Mnteh'ya ulaşırlar. Burada dalları ve budakları meleklerle dolu bir aa görürler. Hz. Peygamber'i gören melekler uçarlar ve salt  selmda bulunurlar. Onun nrunu görmekle sevince gark olan melekler, Hz. Peygamber'e ümmeti için Allah'tan hediyeler dilemesini söylerler. Bu hediyelerin bir kısmn dört halifesine ve Ehl-i Beytine bir kısmn ashbına ve ümmetine taksim etmesi tavsiyesinde bulunurlar. Şair, Hulef-y Ridn ve l-i Ab'n isimlerinden ziyade sıfatlarını zikretmektedir:

azret-i iddik'a bir midrn
ıl kerem virdi saa ol varn

azret-i Frk'a vir bir ol adar
Ol sizi ikrmnz çok sever

azret-i 'Omn'a isn rev
Gör ki macb olmasın hib-ay

aydar-ı Kerrr'a ikrm it dai
Çok sever luf u keremler ol sai

eh-nis bint-i kerme kl kerem
n odur rz-ı cezda muterem

okca vir hem Mcteb'ya ni'meti
alk içinde çokdur ann ıymeti

aylice h-ı Bel'ya devleti
Vir ki çokdur ol ehi cem'iyyeti

kinci bölümün son kısmında, Sidretl-Mnteh'da bir perde zhir olur ve gelenin kim olduğu sorulur. Cebril, Allah'ın emri üzerine gelenin iki cihan serveri Hz. Muhammed olduğunu bildirir. Hz. Peygamber, yolculuğuna Refref'le devam eder. Şair, burada tekrar araya girerek kalemlerle yarım bıraktığı syleisine devam eder. Reslullah'ın mi'rc esnasında baından geçenleri kaleme anlatır. Yarım bıraktığı yerden mi'rc anlatmaya devam eden Sirc, Hz. Peygamber'in Allah'ın huzruna vardığını ve kendisi ile ümmeti için balanmayı dilediğini bildirir, böylece ikinci bölüm sona erer. Nakarat kısm olan Türkçe beyitle, Arapça mnct yinelenir.

Üçüncü bölüm, eserin bir nevi hâtime kısmıdır. Yüce Allah, resûlünün isteğini kabul eder. Ümmetinin mi'râcının namaz olduğunu bildirir. Allah'ın huzurundan ayrılan Hz. Peygamber'i, Sidretü'l-Müntehâ'da Cebrâil karşılar. Dönüş yolculuğuna çıkan bu iki dost önce, cenneti gezerler. Oradan cehenneme uğrar ve buradakilerin hâllerini seyrederek. Mi'râcdan inişi anlatmayı bitirmeden Sirâcî, tekrar araya girer ve rindâne bir tavırla, kaleme aşkın önemini vurgular. Bu dizeler, Yunus Emre'nin:

Uçmak uçmagum didüğün mü' minleri yeltedigün
Bir evile birkaç Hûrî hevesüm yok kuçmagiçün

Bunda dahı virdün bize ogul u kız çüft ü helâl
Andan dahı geçdi arzûm benüm âhum dîdâriçün (Tatçı, 2005: 235)

Cennet cennet didükleri
Bir ev ile birkaç Hûrî
İsteyene virgil anı
Bana seni gerek seni (Tatçı, 2005: 368)

meşhûr beyitlerini hatırlatır. Ona göre ham sofı ve zâhidin cenneti istemelerinin sebebi cismânî nimetlere erişmektir:

Yârsız cennet gelişmez bizlere
'Âr olur ansız cehennem sizlere

Şüfiye şorma cehennem işini
Artırır dilde gam u teşvîşini

Vâ'ize şorsañ baña di cenneti
Ol kadar söyler ki artar cinneti

'Âbid ü zâhid sözi bî-hüdedir
Anlarıñ gözi 'asel süd şudadır

'Âşıka besdir Hudâ'sıyla rızâ
Kimse hizmet idemez Haqq'a sezâ

'Aşkdır her maşşadı hâşıl kılan
'Aşkdır her maşlebe vâşıl kılan

'Aşk ile buldı Muhammed Hazreti
'Aşk ile bildi Muhammed Hazreti

'Aşk ile aldı Muhammed Hazreti
'Aşk ile geldi Muhammed Hazreti

'Aşkdır icâd-ı insâna sebeb
'Aşkdır inzâl-i Kur'an'a sebeb

'Aşkdır hâlî degil andan cedel
'Aşkdır biñ cân aña olmaz bedel

Sözü daha fazla uzatmak istemediğini bildiren şair, tekrar mi'râcdan inişi anlatmaya devam eder. Hz. Peygamber, mi'râc müjdesinin verildiği yere, Hz. Ali'nin kızkardeşi Ümmühânî'nin evine indirilir. Dünyevî bir zaman algısından uzakta cereyân eden hadiseler sonucunda, Hz. Peygamber mi'râcdan döndüğünde yatağını hâlâ sıcak bulur:

Çün yetişdi fahr-i 'âlem hâneye
Hem-ser oldı Ümmühânî anneye

Gül yatağı ferş nerm ü germ idi
Ter yañağından düşen ter şerm idi

Hız. Peygamber'e sâlât ü selâm getiren Sirâcî, kendinden önce yaşayanlar için Fatiha okunması talebinde bulunur. Anne ve babasına da rahmet olması temennisinde bulunan şair, mevlidinde ve diğer şiirlerinde mahlası "Sirâcî"yi kullanırken mi'râciyesinde asıl ismi "Osman"ı kullanır, ayrıca ebeveyninin adlarını da anar:

Oқыyalım çok şalât ile selâm
Çok müyesser eyleye hatm-i Kelâm

Birdir Allâh Muḥammed'dir resûl
Yâ İlâhî sen bizi eyle qabûl

Fâtîha okı geçen qardaşlara
Çün gidersenî sen de başı taşlara

Rahmet olsun vâlideyne rahmeti
Kim okursa görmeye hiç zahmeti

İsmim 'Oşmân'dır bilinsîñ hâtime
Vâlideynimdir 'Aliyy ü Fâtıma

Sonuç

Bu yazıyla birlikte daha önce mevlidini neşrettiğimiz Osman Sirâceddin'in, İslâmî Türk edebiyatının mühim nev'ilerinden olan mi'râciyesini hazırlayarak, şâirin dinî nitelikteki son müstakil eserini yayınlamış bulunmaktayız. Türle alâkalı mukayeseli çalışmalar yapanların istifâdesine sunulan bu mi'râciye, beyit sayısı itibariyle değerlendirildiğinde, dönemi içerisinde kaleme alınmış hacimli mi'râciyeler grubuna dâhil edilebilir. Ayrıca Türk mi'râciye edebiyatının da orta hacimli eserleri grubuna girer. Diğer mi'râciyelerin genelinde, doğrudan Hız. Peygamber'in mi'râci esnasında yaşananlar hikâye edilirken, Sirâcî eserinde okuyucusuna doğrudan bilgi vermeyi de amaçlamıştır. Hadiseleri anlatırken sık sık araya girerek "kalem"le olan sohbetine yer vermiş; kalemi kişileştirerek okuyucusuna bazı nasihatlar da etmiştir.

Bu yazıda, kaynaklarda ismine ve eserlerine (mevlidi ve mi'râciyesi) rastladığımız, fakat hem biyografisi, hem de edebî şahsiyetine dair hiç bir malûmatın bulunmadığı bir şairin ulaşılabilen kaynaklar doğrultusunda hayat hikâyesine dair bilgiler sunulmuştur. Ayrıca ismi dahi literatürde bilinmeyen ve sadece "mi'râciye" adıyla yer alan bir metni transkribe etmek hem şekil, hem de muhteva hususiyetlerini incelemek suretiyle mi'râciye türünün gelişim çizgisinin ortaya konmasına bir nebze katkıda bulunduğumuzu düşünüyoruz.

Mİ'RACÜ'N-NEBİ 'ALEYHİ'Ş-ŞALÂTÜ VE'S-SELÂM

- 1 Nâm-ı Hâkķ'ı ibtidâ zıkr idelim
Sâniyen hâmd ü şenâ şükr idelim
- Ey gönül eyle şalât ile selâm
Tâ ola ol hâl ile hatm-i kelâm
- Söyle şâh-ı enbiyâ mi'râcını
Vaşf kııl 'âşıklarıñ ser-tâcını
- Ey revânım sen de var ol servere
Sevgüli maħbûb-ı Hâkķ peygâmbere
- 5 Hâk-pây-ı hâzrete rû-mâl kııl
Sızlanup zâr eyle 'arz-ı hâl kııl
- Bir nazâr kılsun beni ednâsına⁴
Yanayım ol nâr-ı *ev-ednâsına*
- N'ola bir baksa 'azîzim hâlime
Bir meded itse *Hayâl-i Bâl'*ime
- Tâ hayâlim söyleye süzâna söz
Oynaya tab'im gele meydâna söz
- Arta imân ehliniñ zevkı müdâm
Çün olur ol zevk ile hâşıl merâm
- 10 Ey kalem himmet buyur itmâma git
Feyz-yâb itsün seni Hâkķ kâma yit
- Görinür ki tende baħt-ı qarasiñ
Hañcer-i yâr ile bağrı yarasıñ
- Korķarım bu işde ben tek hâme sen
Kendiñi şaldıñ hayâl-i hâma sen
- Lik benden yâdigâr olsun saña
Bu hayâlim âşikâr olsun saña
- Kanda kim düşseñ yire eyle nidâ
Tut elim cânım fedâdır Aħmedâ
- 15 Kııl şalât eyle du'â iste meded
Söyle yâ Hayy u Vedûd u yâ Şamed
- Bende-i nâçiz ü bir muħtâcınıam
'Âşık-ı şâhinşeh-i mi'râcınıam
- Allâh Allâh söyle tırma git yola
Mâ-sivâ-yı 'aşkı almazlar pula
- Çek *Hayâl-i Bâl'*imi tebyîze sen
Bağma illerden gelen ta'rîze sen

⁴ "Bu mısradaki "beni" kelimesi mânâyı bozmaktadır. Eserde "beni" şeklinde harekelendiği için vezni de korumak maksadıyla mevcut hâliyle bırakılmıştır.

- Bir gice kim kadr-i 'alā ol gice
Nice tavşif eyleyem āyā nice
- 20 Hem ne sâ'at sâ'at-i Sübhân diyem
Laḫzasına niçe cān ḳurbān diyem
- 'Aşḳ ḫark itdi o şeb bir çok ḫicāb
Ḫüsn 'arz itdi cemāliñ bî-niḳāb
- Cilvelendi 'aşḳ u ḫüsnîñ her biri
Tā göre bu anı o bu dilberi
- Eyledi fermānını ol dem İlāh
Ḳādir ü Ḫayy u Ğanî ol pâdişāh
- Buyurur Cibrîl'e kim fermāna baḳ
Bu gice benden olan iḫsāna baḳ
- 25 İsterem görmek bu şeb miḫmānımı
Ol daḫi görsün benim iḫsānımı
- Sevdiğim Maḫmūd'ıma eyle selām
İsterem bi'z-zāt aña idem kelām
- Da'vete ḳılsun icābet sevdiğim
Zātıma ḳılsun inābet sevdiğim
- Ol daḫi alsun bu şeb benden merām
Her ne isterse alur kām üzre tām
- Bu gice rif'at anıñ ḫürmet benim
Bu gice devlet anıñ ni'met benim
- 30 Bu gice 'izzet anıñ vuşlat benim
Bu gice şevket anıñ nuşret benim
- Bu gice rü'yet anıñ şoḫbet benim
Bu gice ḳurbet anıñ ḳudret benim
- Bu gice ey Cebre'il ğayret seniñ
Kām-yāb olmaḳ için ḫıdmet seniñ
- Baña maḫşüş işler olmuşdır tamām
Saña maḫşüş işlere ḳıl ihtimām
- Pek müzeyyendir ziyāfet-ḫānemiz
Ğayrıdan ḫālî ol ḫalvet-ḫānemiz
- 35 Ḳaşr-ı vaḫdāniyyetimde ḫāzıram
Tiz geliñ sizden yaña ben nāzıram
- Ṭut eliñ eyle yakın mā-beyne sen
Ḳıl ḫazer girme şaḳın mā-beyne sen
- Çün münezzehdir maḳāmım bî-mekān
Hem muḳaddes bār-gāḫım bî-zemān
- Girme yoḳ ol dergehe olmaz nazar
Bir ḫarem kim maḫremi ḫayru'l-beşer
- Bezm-i ḫāşşa dāḫil olmaḳ dūr olur

- Ol kese maḥşūş olur kim nūr olur
- 40 Muştafā'dır her güzellik māyesi
Düşmesün başdan yire hiç sāyesi
- Bir daḥi emrim saña yā Cebre'il
Var ḥaber eyle ser-ā-pā Cebre'il
- 'Ālem-i eflāke tıldır ḡulgule
Bu gice nāz itmesün ḡül bülbüle
- Enbiyā ervāḥına iḥtār kııl
Nāmeler yaz her ṭaraf iş'ār kııl
- Ḳuds'e istiḳbāle gitsünler tamām
Hem ḥabībim anlara olsun imām
- 45 Anda şükrāne namāz olsun edā
Cümlesi ol şāha kıılsun iḳtidā
- Ġāyeten ta'zīm ile bi'l-iḥtirām
Söylesünler yārime benden selām
- Anlara ben eylerim elbet vefā
Gösterem ikrāmımı yevmü's-şafā
- Hem semāvāt ehli kim ehl-i niyāz
Anlara eyle daḥi ifşā-yı rāz
- Eylesün tesbīḥ ü taḳdīsīñ melek
İstesün her birisi benden dilek
- 50 Oḳusñ taḥmīd ü temcīdīñ felek
Şanmasun bī-hüdedir işbu emek
- 'Arş tekbīr eylesün lā lā ile
Ferş tehlīl eylesün illā ile
- Söylesünler kürsi vü levḥ ü ḳalem
Vaḥdehu el-mülkü li'llāh⁵ lā-cerem
- Şems pertev itmesün ṭursun hele
Tā ḳamer bürc-i şafaḳ üzre gele
- Hep kevākib parlasun meh-pāreler
Encümen olsun bu şeb seyyāreler
- 55 Zühre çeng ursun Zuḥal āheng ile
Allāh Allāh söylesün ḥoş bāng ile
- Sünbüle raḳş eylesün itsün ḥırām
Zevḳ içinde bunlar olmazlar ḥarām
- Hep ḥelāl olsun size bu neş'eler
Ber-murād olsun bütün dil-teşneler
- Bir de fermānım yūri cennetlere

⁵ Mülk, bir olan Allah'ındır.

- Seyr kıl anda olan ni‘metlere
- Bezm-i vildān içre nālān eyle sen
Mā-cerā-yı ‘aşkı i‘lān eyle sen
- 60 Baḥş kıl ḥādimplere şevḳ u ṭarab
Hem ola ḡilmān u ḥūrī leb-be-leb
- Sāzlar ṭannāzlar olsun bu dem
Muṭribān üzre gelsün fem-be-bem
- Sāķiler devr eylesün mīnāları
Mey dökülsün oynasun şaḥbāları
- Müşgler yansun yaķılsun nāfeler
Her ṭarafdan berķ üzre şeffāfeler
- ‘Arşa çıķsun ‘andelīb āvāzesi
Nāle kılsun murḡlar şeh-bāzesi
- 65 Şalmup servi gibi eşçārlar
Birbirine ḳarışup ezḥārlar
- Dökilüp ešmārlar rev-zenlere
Baḥş ola üftādeler nev-zenlere
- Nüş idiñ enhārlardan māları
Ṭoplasun ferzendleri elmaları
- Çeşmelerden ḡūşa gelsün şu sesi
Bülbüle ḥayret vire gül büsesi
- Şādlık cünbüş beşāset iştiyāķ
Öyle olsun ki güle dertli Burāķ
- 70 Şems pertev itse oynar zerreler
Gelse deryā cūşa ḳaynar ḳaṭreler
- İşbu ḥıdmetler tamāmı Cebre’il
Diķķat it fermānıma sen böyle bil
- Kār-ı müşkildir bu iş ḡāyet daķıķ
Her kimi cānıñ dilerse ḳıl refiķ
- Bir Burāķ eyle müzeyyen bī-bahā
Al yūri nūrum Muḥammed’den yaña
- Şadrını teşriḥ ḳıl ekdārdan
Ḳalbini tefriḥ ḳıl envārdan
- 75 Dīde-i āhūları pūr-nūr ola
Pāk didārım aña manzūr ola
- Ḳaṭ’-ı menzilde edā itsün namāz
Ḳurbet olduķca baña kılsun niyāz
- Ben de elbetde aña nāz itmezem
Luṭfımı iḥsānımı az itmezem

- Münteşirdir vaşfını *Lev-lâk*⁶ler
Muntaşırdr rûyına eflâkler
- Lî-ma'allâh* gözlüyor biñ cân ile
Eylesün teşrîf şöhret şân ile
- 80 Ey bürâder diñle cāndan beni
Şaşlasun Mevlâ belâlardan seni
- Ben muķırram dâ'imâ 'işyānımı
Sen de luţf it görme geç noķşānımı
- Biz faķîriz ['ā]ciz[iz] bir rāciyiz
Cümlemiz ol dergehiñ muhtācıyz
- Ĥazret-i Cibrîl bā-emr-i Ĥudā
Ĥuy-ı cānāndan yaña oldı rehā
- Ĥaşmet ü dārāt ile kıldı nüzül
Ümmühānî Ĥānesinden ol resül
- 85 'Arz iderken rāzını sulţānına
Cebre'il ol demde geldi yanına
- Söyledi *ķum yā Ĥabîb-i Ĥibriyā*⁷
Vey cihāniñ vāri şāh-ı enbiyā
- Zātın-içün vü Ĥudā eyler selām
Buyurur gelsün bize şāhib-maķām
- Görmek ister bu gice Mevlâ seni
İstemez hiç kimseyi illā seni
- Ey şehim yanımdaki bu dāderek
Ĥādimiñdir ben gulāmiñ çākerek
- 90 Şadrını teşrîh idüp ülfet ile
Ĥalbini memlü idüp Ĥikmet ile
- Yār içün yāresine merhemleri
Dökdiler nāzik tene Zemzemleri
- Cebre'il didi kıyām eyle şehā
Buyuruñ Beytū'l-muķaddes'den yaña
- Geldi çün Beytū'l-Ĥarem'e ol saĥî
Didi Mikā'il'e Cibrîl ey aĥî
- Bir Zemzem'den getür bir kāse şū
Server-i mi'rācımız alsun vuzū
- 95 Didi ey cānım yeter bunca firāķ
Bekliyor Bāb-ı Sa'ādet'de Burāķ
- Buyuruñ müştāķ-ı didārîñdir ol
Derd-i hicrāniñla bīmārîñdir ol

⁶ *Lev lâke lev lâk lema halaktü'l eflâk*, (Aclünî, 1997: 214) "Sen olmasaydın, sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım."

⁷ Ey Allah'ın sevgilisi! Kalk.

- Anı gördükde buyurdu pāk zāt
Görmedim ben böyle bir şüretde at
- Şan‘at-ı Haqq ziynetin kılmış tamām
Ziynetine zeynine uymuş licām
- Çekdi Mikā’il licāmın ber-kenār
Bağdılar ‘āşık gibi itmez qarār
- 100 Cebre’il kıf kıf didikce ol kaçar
Berq-ı efkārı meşāmından çağar
- Didi Cebra’il Burāq’a kıl edeb
Vaqt-i fırsatdır merāmın kıl taleb
- Böyle ser-keşlikde efkārın nedir
Söyle derdin ağlama zārın nedir
- Nuṭq idüp kıldı zamirin āşikār
Gözlerinde şanki āteşler yanar
- İstedi aldı murādın mā-ḥaşal
Böyle efkara kalem virme[z] mecal
- 105 Şordı Cebra’il’e faḥr-i kā’ināt
Boş degil vardır bu işlerde nükāt
- Böyle itmekde Burāq’ın vechi ne
Bağdı Cebra’il o şāhın vechine
- Didi sulṭānım seniñ qurbānıñam
Kulıñam qurbānıñam ḥayrānıñam
- Bu sefer ki anda maṭlūbın seniñ
Maṭleb ü maḫşūd u maḥbūbın seniñ
- Yār ola dil-dār ola Allāh ola
Çok mıdır nāz itse merkūbın seniñ
- 110 Şoñra Cibril-i Emīn ü baḫtiyār
Didi rākib ol Burāq’a şehriyār
- Çün Burāq üzre süvār oldu resül
Cebre’il yanında yürür şanki kul
- Öyle yürür ki Burāq-ı reh-revān
Gird-i pāyından görünmez bir nişān
- Ṭayyibe teşrif idince ol hümām
Söyledi Cibril *inzil yā imām*⁸
- Kıl namāz eyle du‘ā bu yerde sen
Yerde gökde ferd-i a‘lā bir de sen
- 115 Şoñra Tūr’a gitdiler andan daḫi
Beyt-i Laḥm’e vardı ol cūd u saḫi

⁸ Ey imam! İn.

Menzil-i evvel gibi kıldı niyâz
Şerh idersem söz olur tül u dirâz

Ba'z-ı şeyler gördi fahr-i kâ'inât
İtmedi aşlâ birine iltifât

Mañlebe tîz varalım cehd eyle sen
Hoş gazel-ñ'anım 'azîzim diñle sen

Mescid-i Akşâ'ya çün oldu yakîz
Şevket ü dârât ile ol şâh-dîz

120 Çok melâ'ik geldi istiğbâline
Tut kulağın anların sen kâli ne

Didiler ey evvel ü âhir selâm
Hâşir ü nâşir saña vâfir selâm

Ey saña cânlar fedâ zâhir güzel
Hüsni bâtında dañi bâhir güzel

Ey melek cinn ü beşer varın seniñ
Bu gidişde çok olur kârın seniñ

'Avdeten teşrîf ile ihsân buyur
Bizlere ümmetlere erzân buyur

125 İndi bâb-ı mescide şâhib-livâ
Geldi istiğbâline hep enbiyâ

Anlara virdi şerâfetle selâm
Didiler anlar dañi ba'de's-selâm

Merhabâ ey server ü sultânımız
Merhabâ ey cism içinde cânımız

Merhabâ ey nûrımız hayru'l-halef
Biz seniñle bulmuşız dâ'im şeref

Merhabâ ey mefhar-i cinn ü beşer
Hem resûl hem nebî nûrû'l-başar

130 Ey delil ü rehber-i cânânımız
Cânımız dermânımız ey hânımız

Bâreka'llâh saña mi'râciña
Biz de qurbânız kâşın kaykâciña (?)

Biz seniñ müştâkıñız çokdan berü
Şükr kim gördik seni ey hûb-rü

Biz saña tâbi'leriz ey muğtedâ
Sen teğaddüm kıl namâz olsun edâ

Ol mağâm-ı pâkde oldu sücûd
Kıldılar Hakk'a şenâlarla dürüd

135 Şağraya teşrîf olundu ba'dezîn
Çıkdı şağrâ üstine şâh-ı güzîn

Gördi anda vaz' olunmuş nerdübân

- Hem uzanmış kolları tã āsumān
Ziyet ü nakşı gönüller celb ider
Cezb idüp üftāde taşı selb ider
Gevher ü her ma‘dene olmuş uşul
‘Azra’il andan yire eyler nüzul
Anıñ için çok olur ceng ü cedel
Bir ayağı nice biñ cāna bedel
140 Şüret ü şekliñ gören hayrān olur
Hüsine nāzır olan bi-cān olur
Şan‘at-ı Mevlā olur anda şühüd
‘Azra’il andan göge eyler şu‘ūd
Gel düşüñ sende gidecek rāhıñı
Ġāfil olma fikr kıl Allāh’ıñı
Şoñra Cebrā’il didi yā Muşafā
Gel kanadım üzre otur bā-safā
Ben gulāmek hıdmetiñ mecbūriyam
Bu şerefle ‘ālemiñ meşhūriyam
145 Böyle hıdmetler ne devletdir baña
Baş ile cān üzre minnetdir baña
Bāl ü per açdı havāya Cebre’il
Yüridi andan semāya Cebre’il
Çün birinci göge menzil aldılar
Feth için bāb-ı semāyı çaldılar
Bir melek geldi didi *yā men ma‘ek⁹*
Cebre’il aç didi müjde ey melek
Cebre’il’em hem berāberdir resül
Server-i mi‘rācdır şāhib-nüzul
150 Bu gelen şāhinşeh-i arz-ı Hicāz
Anıñ için keşf olur her bāb-ı rāz
Çıkdılar fevka’s-semāya hāşılı
Her gelüp gören olurdı mā’ili
Birbirine çağırup hayyūları
Bir beşāset aldı kim her sūları
Her taraf geldi melā’ik şāf şāf
Şanki hācī Kā‘be’yi eyler tavāf
Hep gören es‘ad yüzün karşı turur
Birbirine kışkanup koltuğ urur
155 Bizde yok dirler güzellikden eşer

⁹ Yanındaki kimdir?

Bu güzellik rûyına olmaz nażar

Didiler şāh-ı beşer bir cān imiş
Vāqı‘ā sevmek anı şāyān imiş

Aḥsen-i şüretde ḥalk itmiş Ḥudā
Pāyınıñ pāyesine cānlar fedā

Böyle ḥasnālıqda kim bir şāh olur
Vaşlına lāyık olan Allāh olur

Ḥaqq’a çok ḥamd ü şenālar itdiler
Taşliyet birle murāda yitdiler

160 Oқudılar bu münācātı hemān
Sen de oқu ey bürāder bul emān

Kām alam dirseñ eger rüz-ı kıyām
Faḥr-i nāsa қıl şalāt ile selām

Münācāt Ma‘a‘ş-Şalāt

يا من دنى تدلّ وجهك بنا فول
حب الوصال أنعم سر الجمال علم

صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كمتسلم

واغفر لنا ذنوبنا وستر لنا عيوبنا
وادفع لنا كربنا واكشف لنا غيوبنا

165 صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كمتسلم

يا واهب العطايا يا ساتر الخطايا
يا مانع البلايا يا دافع القضايا

صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كمتسلم

احوالنا ذليل اعمالنا قليل
اكرامك جليل انعامك جميل

صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كمتسلم

170 اقولنا قصير افالنا عسير
احسانك كثير غفرانك نصير

صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كمتسلم

انت الكريم اكرم فيض النوال تمم
تور الرشاد عمم رح الشيق شمم

صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كمتسلم¹⁰

¹⁰ Ey yaklaşan kişi! Yönel, yüzünü bize çevir.
Ey kavuşmayı isteyen! Nimetlen, cemâl sırrını bil.

- 175
- Şoñra ikinci semāya irdiler
Anda dañi çok kerāmet gördiler
- Hem üçünci göge dördünciye hem
İrdi beşinciye ol şāhib-şiyem
- Geçdi altıncı semāya nūr-ı Hāḳḳ
Tā yedincide tamām oldu ṭabaḳ
- Gördi āyāt-ı Hūdā'yı faḥr-i nās
Sırr-ı Aḥmed olamaz ğayra kıyās
- Ey bürāder 'aḳl ü nefse baḳma sen
Böyle gizlü işde cânım yaḳma sen
- Ḳıl tevekkül Hālīḳ'a ol sine-şāf
Bu gibi sırlarda ḳılma iḥtilāf
- 180
- Ḳudret-i Hāḳḳ'ı hemān al da ṭut
Ğayr söz efsānedir eyle sūkūt
- Çünki mi'rācı ḥaber virdi resül
'Aḳl-ı nāḳış itmedi anı ḳabül
- Herkesiñ 'aḳlınca nuḳḳ itdi o cān
Bildi 'ārif cāhile oldu nihān
- Şanma bunı 'aḳl ü 'ilm idrāk ider

Dua ettiğin gibi Peygamber (s.a.v.) üzerine dua et.
Selam ettiğin gibi selam et ve yine selam et.

Günahlarımızı bağışla, ayıplarımızı ört.
Kederlerimizi kaldır, gaybılarımızı aç.

Dua ettiğin gibi Peygamber (s.a.v.) üzerine dua et.
Selam ettiğin gibi selam et ve yine selam et.

Ey bahşişler hediye eden! Ey hataları örten!
Ey belâlara mâni olan! Ey davaları savunan!

Dua ettiğin gibi Peygamber (s.a.v.) üzerine dua et.
Selâm ettiğin gibi selâm et ve yine selâm et.

Bizim hallerimiz zelil, amellerimiz az.
Senin ikramın bol, nimetin güzel.

Dua ettiğin gibi Peygamber (s.a.v.) üzerine dua et.
Selam ettiğin gibi selam et ve yine selam et.

Sözlerimiz noksan, işlerimiz zor.
Senin ihsanın bol, affın yardımcı.

Dua ettiğin gibi Peygamber (s.a.v.) üzerine dua et.
Selam ettiğin gibi selam et ve yine selam et.

Sen cömertsin, (bizlere) feyiz ver, ikram et ve tamamla.
İrşâd nurunu yay, iştiyak kokusunu koklat.

- ‘Aşk-ı kâmil bunı ancak pāk ider
Gerçi olmuştur bu emre ihtilâf
‘Aîşe itdi bu remzi i‘tirâf
- 185 Sırrını aña buyurmuşdur resûl
Ehl-i vicdân o sözi eyler qabûl
Bî-zamân u bî-mekân odur İlâh
Bî-şerîk ü bî-nişân odur İlâh
Cümle halkından yüce bālâdır ol
Her maqâm-ı ‘âliden a‘lâdır ol
Hâlik u Hayy u Ganî Ğaffâr odur
Hâzır u nâzır heme bir var odur
Haqq görür her bâtını zâhir velî
Göremez anı nebiyy ü bir velî
- 190 Lîk maḥbûb işine qarışmazam
Kimseye ‘âşîk işiñ danışmazam
‘Uqde-i mektûma taşriḥ olamaz
Noḡta-i mevḥûma teşriḥ olamaz
Diñle gel şimdi beni cânım baba
Qıl maḥabbet Hâlik’a bâkî hebâ
Ol yüzi enver ḥabîb-i Kibriyâ
Seyr idüp qoydı felekler üzre pâ
Beyt-i Ma‘mûr’a yetişdi pāk zât
Gördi anda çok ‘âlâyim beyyinât
- 195 Hem görüp ḥaylî melâ’ik şâf şâf
Ol maqâm-ı aqdesi eyler tavâf
Şaymağa ‘âciz kalem yoḡdur ‘aded
Haqq bilür ancak odur ferd ü eḡad
Yüzleriniñ nûrı berq-efşân olur
Kim görürse vâlih ü ḥayrân olur
Beñzemez birbirine ḥilkatleri
Ğaşy ider insânı hem heybetleri
Anları ta‘rif için itme su‘âl
Kûnhini bilmek bize olmuş muḡâl
- 200 Ol kadar ki kudret-i Haqq’ı beyân
İtmege bir vâsiṡadır bu hemân
Bildiler cümle melâ’ik sū-be-sū
Eylemiş Haqq’a inâbet nûr-ı Hû
Her biri sa‘y eyledi ḡâyet mecîd
Ḥidmet-i şâhâneyi resm-i geṡid
Her geṡen dir merḡabâ ḥayru’l-enâm
eş-Şalât ey nûr-ı a‘zam es-selâm

- Şoñra Cibrîl-i Emîn ü reh-nümâ
Didi ey vech-i duhâ nûr-ı hüdü
- 205 Buyuruñ ‘âlemleri seyr idelim
Semt-i a‘lâdan yaña tayr idelim
- El ele tutdı iki dilber hemîn
Nuşret-i Mevlâ olup reh-ber hemîn
- Her kimi kim rişte-i sevdâ çeker
Kať ider bu‘d-ı mesâfe tiz geđer
- Bir kuşu kim bād-ı vahdet uçurur
Aşiyân-ı vuşlata tiz göçürür
- Uçdılar çün murğiyân-ı kudsiyân
Bir de Sidre’l-Müntehâ oldı ‘ayân
- 210 Hem temâşâ oldı anda bir şecer
Tül u ‘arzından görünmez bir eşer
- Dal budaqların melekler kaplamış
Şanki deryâyı semekler kaplamış
- Her biri tesbîh ü tekbîr eyliyor
Sözleri Allâh’ı takrîr eyliyor
- Zıkr ü tehlîl eyliyor her bir varak
Hâce-i vahdetden almışlar sebak
- Nûra ğarq olmuş ser-â-pâ ol ağac
Kâf u nûnuñ kârına virmiş revâc
- 215 İşbu efrâd-ı melâ’ik lâ-yu‘ad
Okuyorlar *kul Hüve’llâhu ehad¹¹*
- Evvel ü âhîr şalât eyler bütün
Şalli yâ Mevlâ ‘alâ hayru’l-bütûn
- Gördiler çün zât-ı ‘âlî Ahmed’i
Berq urur haddiñde nûr-ı emcedi
- Uşdı başa her melek pervâne tek
Düşdi pâyâ her varak dür-dâne tek
- İğtinâm-ı feyz olundı anlara
İrdiler her biri çok ihsânlara
- 220 İktibâs-ı nûr ile hep hândeler
Hüsine baķan olur şermendeler
- Bir hâlâvet bir tarâvet oldı kim
Bir beşâset bir şefâ‘at oldı kim
- Cüşa geldi havz-ı Kevşer kaynadı
Cünbişinden hür u ğilmân oynadı

¹¹ Kur‘ân-ı Kerîm, İhlâs Sûresi 112/1, “De ki, O Allah birdir.”

- Devr ider çarḥ-ı felek Ḥayy Ḥayy deyü
Devr ider sāḳī ḳadeḥ mey mey deyü
- Na‘ra-i nāy u ṣadā-yı Hūları
Döndirir nāzik meyān dil-cūları
- 225 Reh-güzāra düşdiler güller gibi
Geldiler efḡāna bülbüller gibi
- Didiler ey ‘āzim-i ‘arş-ı berīn
Zāt-ı bī-çüne sen olduğda ḳarīn
- Ḳābe kavseyn*¹²’iñ cebīniñ ḥaḳḳiçün
Nūr-ı zātūñ çeşm-i bīniñ ḥaḳḳiçün
- Ümmet için Ḥaḳḳ’a yalvar ḳıl niyāz
Tuḥfe al māni’ degildir saña nāz
- Anda pek çoḳdır hediye armaḡān
Al ki şoñra itmesün ümmet fiḡān
- 230 Hem bizi ol tuḥfeden ḳıl ḥişşe-dār
Ḥıdmet-i ümmet bize bi’l-iftihār
- Borcımızdır bizde istiḡfār ola
Cānımız ḥāk-i reḥe iṣār ola
- ‘Avdeten teşrif idince anlara
Şādıḳ-ı aşḫābıñız ol ḥānlara
- Bu hediyyeden daḫi taḳsīm buyur
Şaḳlasunlar ḥıfzını tefhīm buyur
- Vaḳt-i cem‘iyyetde aḥbāba ‘aṭā
Eylesünler eyleriz böyle recā
- 235 Çün risālet-ḥāneñiz ābād olur
Tuḥfeñizden cümlesi dil-şād olur
- Ḥazret-i Şiddiḳ’a bir miḳdārını
Ḳıl kerem virdi saña ol varını
- Ḥazret-i Fārūḳ’a vir bir ol ḳadar
Ol siziñ ikrāmıñızı çoḳ sever
- Ḥazret-i ‘Oşmān’a iḥsāniñ revā
Gör ki maḥcüb olmasın şāhib-ḥayā
- Ḥaydar-ı Kerrār’a ikrām it daḫi
Çoḳ sever luṭf u keremler ol saḫī
- 240 Şeh-nisā bint-i kerīme ḳıl kerem
Çün odur rüz-ı cezāda muḥterem
- Çoḳca vir hem Müctebā’ya ni‘meti
Ḥaḳ içinde çoḳdur anıñ ḳıymeti
- Ḥaylice şāh-ı belāya devleti

¹² Kur’ân-ı Kerīm, Necm Sûresi 53/9, “kūbe kavseyn”. “iki yay arası kadar”.

- Vir ki çokdır ol şehiñ cem'iyyeti
Sā'ir-i aşhāba vir kim ehl olur
Hıdmetiñ erbābına pek sehl olur
Kıl vaşiyet tābi'ine armağān
Ümmete taqsım ider pīr-i muğān
- 245 Tehniyetle merhabālar itdiler
Taşliyetle çok şenālar itdiler
Cebre'il didi buyur ey nūr-ı Haqq
Damlasun eflāke haddiñden 'arağ
Mest ola bŷy-ı teriñden Muntehā
Piş-revişimdi saña pey-rev şehā
Sen teğaddüm eyle kim yok kudretim
Hayretim artdıķca olmaz nuşretim
Bu maķāmı geçmege sensiñ sebeb
Tākatim yokdur disem olmaz 'aceb
- 250 Hātır-ı pākiñ için bu devlete
Şimdi irdim bilmezem bundan öte
Görmedim başiñ için bu illeri
Bilmezem sensiz tehi bu yolları
Buyurur 'arş-ı beriniñ serveri
Sa'y kıl ey hem-demim kalma geri
Reh-nümādır bizlere 'aşğ-ı İlāh
Kŷlli varım gitdi yok ğayrusı vāh
Eyledi pervāz murğ-ı lā-mekān
Kalmadı arz u semālardan nişāñ
- 255 Ol maķāma irdi fağr-i kā'ināt
Ne zamān u ne mekān u ne cihāt
Ol arada zāhir oldu bir hicāb
Perde-dār-ı ğaybdan geldi hiğāb
Söyledi Allāhu ekber Kibriyā
Ey yiten bu rŷtbeye kimdir ayā
Cebre'il didi bi-emr-i Müste'an
Bu gelendir server-i her-dŷ-cihān
Meğhar-ı her-dŷ-serādır bu gelen
Mazhar-ı nŷr-ı tevellādır gelen
- 260 Mesned-i 'arş-ı mu'allādır gelen
Ağmed ŷ mağbŷb-ı Mevlā'dır gelen
Perdeden çığdı göründi iki el
Didi *fādđal yā nebī¹³* el ŷzre gel

¹³ Buyur ey nebī!

Döndi Cebrâ'îl girüye bî-refîk
Bundan öte söz olur ğâyet 'amîk

Ey giden Hakk'a yüri devlet seniñ
Rif'at ü kurbet bütün şevket seniñ

Bir şalât eyle oқи bir Fâtiha
Hakk ola nuşret kapusîñ fâtiha

Li'llâhi'l-Fâtiha

265 Meḥar-ı 'âlem şefî'-i ins ü cân
Ṭayr idüp Hakk'dan yaña oldı revân

Hâşılı tayy itdi ol 'âlî cenâb
Bil kıyâs ile hicâb-ender-hicâb

Hep hicâb ile merâtib ref' olup
Şoñradan rehber aña Refref olup

Yüridi 'arş-ı mu'allâdan yaña
Reh-güzârında fedâ cânlar aña

Ey tutan güşuñ baña 'âciz benim
Raḥm kıl şimdi baña 'âciz benim

270 Ditriyor elde kalem cânım gibi
Gözlerimden şu aqar qanım gibi

Ben didim evvel saña ey hâme sen
Kendini şaldın ḥayâl-i hâme sen

Uydıñ efkâr-ı dile düşdiñ dile
Zâr idersiñ şimdi bülbül tek güle

Dest-gîr olmazsa ger pîriñ seniñ
Bilmezem encâm-ı tedbiriñ seniñ

Yâd kıl feryâdıña yitsün nigâr
Yoqsa bu gamlar seni eyler şikâr

275 'Acziñi bilseñ yeter ḥıdmet saña
Şükriñi bilseñ yeter devlet saña

Meclis-i mîrâna girdiñ bî-edeb
Bâdeler içmek dilersiñ bî-'ineb

Bilmediñ uçdıñ hevâya ey meges
Bâd ber-bâd eyledi çün ḥâr u ḥes

Sen nire zülf-i çelipâlar nire
Şimdi şermende olup düşdiñ yire

Dil-şikeste 'âciz ü pâ-bestesiñ
Ṭâqatiñ yoq gezmege pek ḥastesiñ

280 Ögridem bârî saña ben bir devâ
Görmişem bîmâr içün anı revâ

Hem mücerrebdır mü'eşşir bir 'ilâc

‘Unşura nāfi‘ sever ğāyet mi‘rāc

Öyle bir āh eyle yansun āfītāb
Olmasun vuşlat için māni‘ hicāb

Çāre-i derd-i diliñ bir āhdır
Āh kıl nuşret viren Allāh’dır

Bir devādır āh kim ehl-i raqam
Tā yedinci gökde qomışdır qadem

285 Āh ile nām-ı Hūdā imlā olur
Zāt-ı Hāq̄q’a lāmsız imā olur

Resm-i haṭṭ öğren oqı yaz iki lām
Muṭṭaşıl hem münfaşıl yaz ey ğulām

Elde yaz hem dilde yaz hem dilde yaz
Tā ki cāniñda ola sūz u ğudāz

Bir yazarsañ iki lāmı ‘ār olur
İkisi birlikde dilde zār olur

Ayru ayru şanma ki tekrār olur
Sen çıkarıñ aradan bir var olur

290 İşte öğretdim bu dermānı saña
Oqı yaz her dem du‘ā eyle baña

Hātırımçün yaz *Hayāl-i Bāl*’imi
Aç kerem eyle zebān-ı lālimi

Söyle mi‘rāc-ı nebiden bir haber
Bir haber-dāra yüri al bir haber

Sür yüzüñ ol ravzaya bir āh kıl
‘Arş u ferşi āh ile āġāh kıl

Hāke düş yanup yaqıl sür gözleriñ
Anda tekmiñ it bütün sen sözleriñ

295 Ey qalem ger i‘tibār itmezse yār
Taş koy baş üzre ol terk-i diyār

Var ise bir bildiğñ feryāda git
Ben qarışmam Mışr’a git Bağdād’a git

İstemem bir daği gelme yanıma
Ġuşşalar ġamlar getürme cānıma

Çün işitdikde hiṭābım ol qalem
Söyledi şabr it hele çekme elem

Āh idüp kıldı zamiriñ āşikār
Didi levmiñ itme baña ey dil-figār

300 Bilmezem maḥbūb-ı Hāq̄q esrārını
Yā naşıl vaşf idelim dil-dārını

Yārini didārını görmüş odur
‘Arşını deyyārını bilmiş odur

- Hem buyurmuşdır Muḥammed Muṣṭafā
Menba‘-ı şıdḳ u şafā kân-ı vefā
- ‘Arşı gördim ḥayret aldı varımı
Nûrı yandırdı beni hem nârımı
- Vüs‘atinden gözlerim oldu ḥayāl
Vuşlatından şanki nuṭḳım bî-maḳāl
- 305 Kaplamiş ‘âlemleri deryâ nedir
Şanki ‘âlemler içinde dânedir
- Nûrını her ḥalkına rabṭ eylemiş
Ḥalka tek maḥşûrını zâbṭ eylemiş
- Ḥâzır u nâzır sözüñ eyle esâs
Şûret ü şekle anı itme kıyâs
- Alma sen fikr ü ḥayâle bir taraf
Bî-ṭarâf ol Ḥaḳḳ seni itmez telef
- Bir mu‘ammâdır açılmaz ḳâl ile
Âdem ol erbâbını bul ḥâl ile
- 310 Evvel ü Âḥir Ğanî oldur İlâh
Zâhir ü Bâṭın celî ol pâdişâh
- Şöyle fermân eyledi ey Aḥmed’im
Ey siyâdetlü şerefli es‘adim
- Gel baña seyr eyle bu ‘âlemleri
Vâḳıf eyle sırrıma âdemleri
- Âdemiñ ikrâmına sensiñ sebep
Anlarıñ in‘âmına sensiñ sebep
- Ey nebîler cem‘iniñ şem‘i güzel
Vey velîler şem‘iniñ lem‘i güzel
- 315 Bâ‘iş-i icâd-ı ḥalkım Aḥmedâ
Vâşıl-ı didâr-ı Ḥaḳḳ’ım merḥabâ
- Zât-ı Ḥaḳḳ böyle buyurdıkda ḥiṭâb
Nûr-ı Ḥaḳḳ Mevlâ’sına virdi cevâb
- et-Taḥiyyât u şalât u tayyibât
Hep seniñdir hem bu cümle kâ’inât
- Ey ‘inâyet şâhibi iḥşânı bol
Saña ḳul itdiñ beni ḳıldıñ ḳabûl
- Sen beni ḳıldıñ bu sırra iḥtişâş
Luṭfiña iḥsânına şâyeste ḥaş
- 320 Görmüşem senden keremler bî-‘aded
Lîk vardır bir niyâzım yâ Şamed
- Zâtiña ‘arz itmege mecbûriñam
Ol sebebden ki seniñ manzûriñam

Sende ‘afv u mağfiret rahmet ola
Bende hubb u şefkat u gayret ola

Yâ niçün ümmetlerim olsun za‘if
Anlara ‘afvîñ revâ gör yâ Laîf

Ĥâtırımçün ümmetim baħş it baña
Bu niyâzımdır saña yâ Rabb saña

325 Senden ayru kimse yok evlâları
Ben kulam sensiñ Ğanî Mevlâları

Çok buyurdi ey ĥuzûrımda edîb
Gel baña benden yaña gel yâ ĥabîb

Ben karîbem anlara senden ziyâd
Bu sözümden sen baña kıl i‘timâd

Gel yeter aħbâb içün itme niyâz
Olmasun ‘âlemde bu ifşâ-yı râz

İşte bu ĥurb u meveddet ĥaĥķiçün
Hem saña benden bu nisbet ĥaĥķiçün

330 Cümlesiñ ‘afv eyleyüp virdim saña
Şimdi ĥoşnûd ol rızâ göster baña

Kim ki baña kul saña ümmet olur
Anı ‘afv itmek baña minnet olur

Rahmetim olsun saña ĝâyet keşîr
Olmasun ümmet işi şa‘b u ‘asîr

Server-i ‘âlem şeh-i kevneyn hem
Dostına nâz u niyâza açdı fem

‘Arz ider ey Ĥâlîķ-ı kevn ü mekân
İsterem senden daĥi bir armaĝân

335 Rahmetiñ vaşlıñ baña kıldı kerem
Ümmetimçün bu keremden isterem

‘Afv u ĝufrânıñla oldım şâd-kâm
Sen kerem kıl eyle iĥsânıñ tamâm

Ey cemâliñ mestiyem şâmil-‘aĥâ
Vey kemâliñ hestiyem şâĥib-vefâ

Ümmetim âşüftesi peyĝamberem
İsterim senden devâlar isterem

Kâm alam dirseñ eger rûz-ı kıyâm
Oķı faĥrû’l-mürselîne çok selâm

Münâcât Ma‘a‘ş-Şalât¹⁴

¹⁴ Münâcâtın tercümesi bir önceki bölümde verildiğinden, burada aynı çevirinin tekrarına gerek görülmemiştir.

- حب الوصال أنعم سر الجمال علمٌ
صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كما تسلم
واغفر لنا ذنوبنا وستر لنا عيوبنا
وادفع لنا كربنا واكشف لنا غيوبنا
صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كما تسلم
يا واهب العطايا يا ساتر الخطايا
يا مانع البلايا يا دافع القضايا
- 345 صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كما تسلم
احوالنا ذليل اعمالنا قليل
اكرامك جليل انعامك جميل
صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كما تسلم
اقوالنا قصير افالنا عسير
احسانك كثير غفرانك نصير
- 350 صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كما تسلم
انت الكريم اكرم فيض النوال تتم
تور الرشاد عمم ربح الشيق شمم
صلّ على النبيّ صلّ كما تصل
سلم عليه سلم سلم كما تسلم
- 355 Hakk buyurdu ey nebiyy-i ekremim
Vey maqām-ı a‘zamımda maḥremim
Her ne kim senden baña mes’üldir
Şübhesiz ol ḥācetiñ maqbūldir
Kim seni sevdi anıñ ben yarıyam
Ḥātır-ı pakiñ için Ğaffār’ıyam
- 355 Tabi‘-i şer‘iñ qaribimdir benim
Muḥliş-i aliñ qarınimdir benim
Kim hıyānetle saña bir gül atar
Başına küle aşına ağı qatar
İşte benden kullara olsun bu rāz
Anlarıñ mi‘rācı da olsun namāz
Al götür ümmetlere benden selām
Bu namāza eylesünler ihtimām
Kim hużūr ile edā eyler şalāt
Bende-vār olur ebed görmez memāt
- 360 Ol ḥayāt-ı sermediyle ḥayy olur
‘Ākıbet ol kul beni arar bulur

Hāşılı her kim alur teklifimi
Âhîri ol kûl bulur talîfimi

Var yûri māmürsün her kâre sen
Düşme ey seyyid gam u efkâre sen

‘Avdete fermânını virdi Çalab
Aldı hem şâh-ı ‘Arab fevka’l-edeb

Döndi andan hâzret-i nûrû’l-başar
‘İzzet ü hürmetle ol hayru’l-beşer

365 Müntehâ’ya geldi mest bir hâl ile
Anda Cebrâ’îl’i gördi bâl ile

Cebre’îl didi *henî’en yâ beşî*¹⁵
Haqq seni ihyâ buyursun yâ emîr

Mestlikden gel efendim kendiñe
Ey melek-şâh-ı beşer gel kendiñe

Sâki-i bâkî seni mest eylemiş
Hem bu mestlik başka bir hest eylemiş

Bâde-i vahdet maḥabbet neş’esi
Bellidir pes belli hayret neş’esi

370 *Ķābe kavseyn*¹⁶ nün tek bir sâğarı
Noḳta koymış sen elif peygamberi

Yâ gibi kılmış *ev ednâ*¹⁷ yâsı yâ
Yâya benzetmiş bu çaşı yâ bu yâ

Yüzleriñ hayrânıyım aç gözleriñ
Şaç melekler üstine dürr sözleriñ

Aç gözüñ baḳ ḥilkat-i eşyâya sen
Şal felekler üstine bir sâye sen

Söyledi ol dem Muḥammed Muştafâ
Ḥamd ü şükr itdi Ḥudâ’ya bâ-şafâ

375 Cebre’îl dir ey şeh-i her-dü-cihân
Gel seniñle idelim seyr-i cinân

Ziynetiñ gör cennetiñ cennet yüziñ
Ḥüriler görsiñ işitsünler söziñ

Ber-murâd eyle kamu dilberleri
Tâze ter gâbgâb leb-i aḥmerleri

Her biri şâhid Ḥudâ izhârına
Her biri ‘âhid Muḥammed yârına

Bir de fermâniñ olursa yâ resûl

¹⁵ Ey müjdeleyen! Kutlu olsun.

¹⁶ Kur’ân-ı Kerim, Necm Sûresi 53/9, “kabe kavseyn”. “iki yay arası kadar”.

¹⁷ Kur’ân-ı Kerim, Necm Sûresi 53/9, “Fekâne kabe kavseyni ev ednâ”. “O kadar ki iki yay arası kadar, hatta daha yakın oldu”.

- Ger huzürında sözim olsa kabül
- 380 Seyr kııl nâr-ı cahîmiñ şiddetiñ
Gör zebâniler yüzinde hiddetiñ
- Göriccek anlar yüziñ mahcüb olur
Her biri birbirine ma'yüb olur
- Mâlik-i düzağ utansun kârına
Degme yansun kendisi hem nârına
- Gezdiler heşt behişt ser-be-ser
Gördiler şamuları itme keder
- Hâşılı cennet söziñ şerh idemem
'Aşıkam âteş işiñ tarh idemem
- 385 Yârsız cennet gelişmez bizlere
'Âr olur ansız cehennem sizlere
- Şüfiye şorma cehennem işini
Artırır dilde ğam u teşvîşini
- Vâ'ize şorsañ baña di cenneti
Ol kadar söyler ki artar cinneti
- 'Âbid ü zâhid sözi bi-hüdedir
Anlarıñ gözi 'asel süd şudadır
- 'Âşıka besdir Hudâ'sıyla rızâ
Kimse hıdmet idemez Haqq'a sezâ
- 390 'Aşkdır her maşşadı hâşıl kılan
'Aşkdır her maşlebe vâşıl kılan
- 'Aşk ile buldı Muhammed Hażreti
'Aşk ile bildi Muhammed Hażreti
- 'Aşk ile aldı Muhammed Hażreti
'Aşk ile geldi Muhammed Hażreti
- 'Aşkdır icâd-ı insâna sebeb
'Aşkdır inzâl-i Kur'an'a sebeb
- 'Aşkdır hâlî degil andan cedel
'Aşkdır biñ cân aña olmaz bedel
- 395 Gel yeter bunda sözi kaşır idelim
'Aşkı evvel âhire haşır idelim
- Cebre'il ile berâber fahr-i nâs
'Avdeten teşrîf buyurdı fahr-i nâs
- Çün yetişdi fahr-i 'âlem hâneye
Hem-ser oldu Ümmühâni anneye
- Gül yatağı ferş nerm ü germ idi
Ter yañağından düşen ter şerm idi
- Habbezâ ifşâ olundu mâ-cerâ
'Aşkıız biz bilmeyiz çün ü çerâ

- 400 Rûh-ı pāk-i hâzrete ensâbına
Âline aḥbâbına aşḥâbına

Oқыyalım çok şalât ile selâm
Çok müyesser eyleye ḥatm-i Kelâm

Birdir Allâh Muḥammed'dir resûl
Yâ İlâhî sen bizi eyle qâbul

Fâtîha oқы geçen qardaşlara
Çün gidersen sende başı taşlara

Raḥmet olsun vâlideyne raḥmeti
Kim oқursa görmeye hiç zaḥmeti
- 405 İsmim 'Oşmân'dır bilinsin ḥâtîme
Vâlideynimdir 'Aliyy ü Fâtîma

KAYNAKÇA

- AKAR, Metin, (1987) *Türk Edebiyatında Manzum Mî'râc-nâmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- AKKUŞ Metin, (2007) *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası-Edebî Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yayınları, Erzurum.
- AYMUTLU, Ahmed, (1995), *Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif*, MEB Yayınları, İstanbul.
- CANIM Rıdvan, (2011) *Divan Edebiyatında Türler*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- ÇELEBİOĞLU, Âmil,(1998), "Türk Edebiyatında Manzum Dînî Eserler", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB Yayınları, İstanbul.
- Erzurumlu Osman Sirâceddin, (1305) *Hayâl-i Bâl*, İstanbul 1305.
- Erzurumlu Osman Sirâceddin, (1305) *Mecmû'a-ı Hayâl-i Bâl*, İstanbul 1305.
- EKİNCİ, Ramazan, (2011), "Erzurumlu Osman Sirâceddin ve Mevlid-i Şerifi", *CBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 2, s. 262-289.
- İsmail b. Muhammed el-Aclunî, (1418/1997), *Keşfü'l-hafâ ve Müzîlü'l-ilbâs*, Beyrut, C.II.
- KASIR, Hasan Ali, (1999) *Erzurum Şairleri*, Erzurum Kitaplığı Emek Matbaacılık, İstanbul.
- MACİT, Muhsin, (2005) *Divan Şiirinde Ahenk Unsurları*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Muallim Nâcî, (2009) *Lügat-i Nâcî* (hz. Ahmet Kartal), TDK Yayınları, Ankara.
- Mütercim Âsım Efendi, (1302) *Kâmus Tercümesi*, C. I, İstanbul. 1302.
- PALA, İskender, (1986) "Miraciye-Miracnâme", *TDEA, Dergâh Yayınları*, İstanbul, C. 6.
- PEKOLCAY Necla, vd., (2000) *İslâmî Türk Edebiyatına Giriş*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Şemseddin Sâmî, (1317) *Kâmus-ı Türkî*, İkdâm Matbaası, İstanbul.
- TATCI, Mustafa, (2005) *Yûnus Emre Divânı*, MEB Yayınları, İstanbul.
- UZUN, Mustafa, (2005) "Mî'râciyye", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul. C. 30.
- YAVUZ Salih Sabri, (2005) "Mî'râc", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, C. 30.
- YEKBAŞ, Hakan, (2012) "Sarı Hatipzâdelerden Numan Sâbit Efendi ve Bilinmeyen Mî'râciyesi", *Kültür Tarihimizde Sivash Bir Aile: Sarihatipzâdeler*,(edt. Alim Yıldız), Buruciye Yayınları, Sivas 2012.
- Ziyâeddin Fahri, (1927) *Erzurum Şairleri*, Sanâyi-i Nefise Matbaası, İstanbul.